

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Själv mord som problem

En teoretisk studie av sociologisk litteratur & svensk självmordsprevention

Författare: Joacim Rosenlund
Uppsats: SOCK01 Kandidatkurs
Vårterminen 2008
Handledare: Malin Åkerström

Sammanfattning

Författare: Joacim Rosenlund

Titel: Självmord som problem

Uppsats: SOCK01 Kandidatkurs

Handledare: Malin Åkerström

Sociologiska institutionen, Vårterminen 2008

Denna uppsats redogör för hur sociologin samt svensk självmordsprevention konstruerar självmord som problem. För att ringa in detta har socialkonstruktionistiska teorier om sociala problem och förklaringar använts. Dessa teorier har i analysen applicerats på ett varierande material bestående av sociologisk litteratur samt intresseföreningar, socialpolitiska åtgärder och dokument som hör till dessa. Resultaten av denna studie har visat att självmord som avvikande handling ofta är i behov av förklaring. Dessutom framgår det att sociologin koncentrerat sig på självmord som teoretiskt problem vilket medfört konsekvensen att lösningar till stor del uteblivit. Självmordspreventionen däremot konstruerar problemet i behov av lösning med följden att arbetet till stor del går ut just på prevention.

Nyckelord: Självmord, självmordsprevention, suicidprevention, socialkonstruktionism, konstruktionism, sociala problem

Innehåll

1. Inledande avsnitt	5
1.1 Inledning	5
1.2 Syfte & Frågeställningar	5
1.3 Bakgrund	6
1.4 Disposition	6
2. Metodavsnitt	7
2.1 Metod	7
2.2 Tidigare forskning	8
2.3 Begreppet självmord	9
3. Teori	10
3.1 Socialkonstruktionism	10
3.2 Sociala problem & claims	11
3.3 Accounts	14
4. Analys	15
4.1 Självmord som sociologiskt problem	15
4.1.1 Durkheim	16
4.1.2 Henry & Short	17
4.1.3 Gibbs & Martin	18
4.1.4 Douglas	19
4.1.5 Baechler	21
4.2 Självmordsprevention i Sverige	22
4.2.1 Suicidprevention	23
4.2.2 Regeringens proposition	24
4.2.3 SPES & WNS	26
5. Slutsats	29
6. Källor	31
7. Bilagor	34

Men man kan inte klargöra olika enheters naturliga släktskap på ett tillfredsställande sätt med hjälp av den ytliga analys som vanlig vardagsterminologi leder till; följaktligen kan vetenskapsmannen inte som ämne för sin undersökning ta på måfå hopsamlade grupper av fakta, som har sin motsvarighet i vanliga talspråksord. Han måste själv bygga upp de kategorier han vill studera för att ge dem den homogenitet och specifika innebörd som är nödvändig för att de skall kunna behandlas vetenskapligt.

- Émile Durkheim, Själv mordet.¹

---

¹ Durkheim 1983, s. 18 f

1. Inledande avsnitt

1.1 Inledning

Det inledande citatet är taget från den inom sociologin välkända boken *Själv mordet* av Emile Durkheim. Ett erkännande på sätt och vis att vetenskapen själv skapar sina kategorier, men även det vi tar för givet i vardagsspråk kan påstås vara konstruerat. Eller varför inte säga socialt konstruerat. Detta gäller också för det som uppfattas som problem, för redan när något betecknas som problem får det konsekvenser som formar orsaker och lösningar. Problemet finns men de sätt som det talas och kategoriseras kring det är inte beständiga. Om självmord är ett problem så är det inte samma problem för sociologen som för lekmannen eller samhället. Detta är en intressant utgångspunkt för en studie.

Ämnet självmord sträcker sig över alla vetenskapsområden. Kanske är det lättast att tänka på det som psykologins eller medicinens problem. För socialvetenskapligt inriktade forskare blir det mer självklart att se det som ett sociologiskt problem. Eller varför inte filosofiskt som Albert Camus antyder i *Myten om Sisyfos*: ”Det finns endast ett verkligt allvarligt filosofiskt problem: självmordet.”² Med detta menar Camus att det är meningen med livet som är frågan. När någon väljer att ta sitt liv är det ett ställningstagande som ger insikt i svaret. Denna uppsats går dock inte ut på att förklara varför någon väljer att ta sitt liv. Jag vill heller inte redogöra för eller moralisera kring alla tragiska konsekvenser som följer ett sådant val.

Jag vill istället visa hur en tradition inom sociologi har studerat självmord som problem. För att sedan jämföra detta med hur självmordspreventionen ser ut i det svenska samhället. Studien genomförs med hjälp av en teoretisk utgångspunkt som genomskådar konstruktioner av problem och att dessa inte är slutgiltiga. För vare sig om man är sociolog eller ej går det att förhålla sig till tanken att självmord är ett problem.

1.2 Syfte & Frågeställningar

Mitt mål med denna uppsats är att studera vad för problem självmord är inom sociologin samt svensk självmordsprevention. Detta mål nås genom att använda socialkonstruktivistisk teori som studerar sociala problem. Syftet är således att studera vilka konstruktioner av självmord

---

² Camus 2001, s. 9

som går att urskilja ur sociologin respektive svensk självmordsprevention. Frågeställningar kring denna är:

- Vad för skillnader alternativt likheter finns det i sociologins konstruktion av självmord som problem jämfört med självmordsprevention i det svenska samhället?
- Hur förklarar dessa konstruktioner självmord som handling?

1.3 Bakgrund

Självmord är i Sverige den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15-24. Bland endast män är det den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15-44. Män 45-64 år begår flest självmord men det är inte den mest förekommande dödsorsaken i denna åldersgrupp. Detta är alltså en utbredd företeelse, även om rykten att Sverige har ovanligt högt självmordstal är ogrundade vid en jämförelse med övriga världen.³ I Sverige dog 1200 personer som följd av självmord år 2005. Självmordstalet låg det året på 19,1 för män och 8,2 för kvinnor.⁴ Försök till självmord är emellertid vanligare bland kvinnor.⁵ På 70-talet aktualiserades självmord som samhällsproblem i Sverige, vilket så småningom har lett fram till flertalet forskargrupper. Grunden till Centrum för suicidforskning och prevention lades under tidigt 90-tal. Mesta delen av forskningen finns representerad på det medicinska området, men en tendens i senare forskning har varit att också ta in den omgivande miljön i problembilden; forskning har möjligen blivit mer sociologiskt inriktad.⁶ Trots forskningens och problemets omfattning gör detta sig mindre påmint i socialpolitiska åtgärder, ett nationellt program för självmordsprevention har börjat framträda först i skrivande stund.

1.4 Disposition

Ovanstående inledande avsnitt följs upp av ett metodavsnitt. Därefter kommer teoridelen som har en socialkonstruktionistisk utgångspunkt. Uppsatsens natur ger mer utrymme åt teoretiska diskussioner jämfört med metodologiska. Analysen tar sedan upp störst massa och kan anses

---

³ < http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide_rates/en/ > (2008-06-04)

⁴ Självmordstalet är ett mått på antalet självmord per 100 000 invånare och år.

⁵ Socialstyrelsen 2007 & Statistik över självmord 1980-2004 (NASP) 2007

⁶ Beskow & Allebeck red. 1993 s. 7 f

vara den viktigaste delen. Analysen är uppdelad i två delar: den första om självmord som sociologiskt problem, den andra om självmordsprevention i Sverige. En slutsats sammanfogar de viktigaste lärdomarna i arbetet. Efter källorna återfinns en bilaga vilken sammanfattar viktiga teoretiska verktyg och kan vara nyttig att ha tillgänglig vid läsning av uppsatsen som helhet.

2. Metodavsnitt

2.1 Metod

Om studien behöver definieras som kvalitativ eller kvantitativ så passar det föregående alternativet bättre in. Även om målet är en teoretisk studie är materialet till sin natur kvalitativ. Om jag skulle kalla mig kvalitativ forskare skulle jag också få på köpet den variation av metod och tolkning som följer med traditionen vilket också utnyttjas i denna studie.⁷ Jag har studerat skrivna texter, sociologisk litteratur samt dokument och hemsidor från organisationer. Mitt mål med den sociologiska litteraturen som underlag för empiri är att få ett urval som motsvarar studiet av självmord inom disciplinen. Referenser i sociologen Per-Anders Lindéns översikt av självmordsteorier lade en grund till att hitta de viktiga böckerna.⁸ De verk som jag tar upp i uppsatsen har också dykt upp som referenser i flertalet artiklar som funnits genom databasen ELIN som är ett stort elektroniskt arkiv med publicerade artiklar. Referenser gick också att hitta i uppsatser genom XERXES, Lunds universitets elektroniska publikation av examensuppsatser. Givande kombinationer av sökord var ”sociologi självmord”, ”sociology suicide” och ”social construction suicide”. Ett kriterium var också att författarna hade en bakgrund i sociologi. Böckerna visade sig ofta hänvisa tillbaka till tidigare forskning varför det gick att följa en röd tråd där de senare tog upp de tidigare böckerna.

För att studera den självmordspreventiva insatsen i det svenska samhället intresserade jag mig för två intresseföreningar. Jag blev medveten om dessa genom deras samarbete med forskningscentret NASP, Nationell prevention av Suicid och Psykisk ohälsa. För att fånga in de konstruktioner av självmord som dessa organisationer producerar studerade jag hur de presenterade sig själva och problemet på sina hemsidor. Vidare gick det att finna ett antal olika dokument och rapporter. Dessa dokument ger en inblick i aktuella intressen i den

---

⁷ Denzin & Lincoln 2003, s. 9 f

⁸ Lindén 1987, s. 431-433

socialpolitiska debatten om självmord hos intresseorganisationer, i forskningen och i politiken.

Det går att påstå att undersökningen är en dokumentanalys, i vilken jag använder böcker, rapporter samt hemsidor som underlag för själva undersökningen och som empiri för själva analysen.⁹ Empirin studerades med en socialkonstruktionistisk teori och jag själv var den aktiva tolkaren, detta kan vara problematiskt i sig. Som Lindsay Prior skriver har dokument till sin natur ett innehåll, just därför är de är möjliga att analysera. Det är inte alltid viktigt att vara medveten om den ursprungliga meningen med ett dokument, det kan istället vara mer intressant att studera vad det hänvisar till. Dessa hänvisningar kan följa de mönster av förklaringar som jag redogör för i teoridelen, vilka är centrala för min analys.¹⁰

Donileen Losekes studier av sociala problem står som grund för studien och fungerar som en guide för att avgränsa området och förenkla läsningen av materialet.¹¹ Framförallt ligger fokus på hur orsaker och lösningar i modellen framträder i empirin som utsagor. Dessa stärks eller undermineras sedan av rättfärdigande eller ursäktande förklaringar. Även självmordshandlingen i sig förklaras ofta på liknande sätt. Bilaga I sammanfattar denna teoretiska modell. Materialet i sig blir avgränsat och hanterbart med hjälp av den teoretiska utgångspunkten. Denna avgränsning får konsekvensen att texterna, särskilt böckerna, inte får all den uppmärksamhet som de förtjänar. Det är underförstått att utförliga studier kan göras, och har gjorts, på Durkheim eller Jack D. Douglas men detta ges inte utrymme i denna uppsats. Organisationerna avgränsades till hemsidor samt dokument. Hemsidor sin flyktighet till trots, ger en bra bild av vad som anses viktigt att förmedla till besökaren och allmänheten.

2.2 Tidigare forskning

Det är metodologiskt nödvändigt att studera tidigare forskning, eftersom det ger insikt i hur andra har använt liknande metoder innan. Socialkonstruktionistiska undersökningar av självmord är ett relativt begränsat område. Det är inte ovanligt att kritik riktas mot självmordsstatistiken som socialt konstruerad och påverkad av människors kategoriseringar. Dessutom är statistiken ofta underrapporterad. Allt detta står i en artikel av Bernice A.

---

⁹ Repstad 1993, s. 79

¹⁰ Prior 2003, s. 122 f

¹¹ Loseke 2003

Pescosolido & Robert Mendelsohn, men de menar samtidigt att detta inte hindrar sociologer från att dra slutsatser av kvantitativa efterforskningar i självmordsstatistiken.¹²

Intresset för denna uppsats är hur problemet med självmord i stort konstrueras. Ett exempel på detta synsätt är en skotsk studie av James Coyle & Doreen MacWhannell. De undersökte tidningars framställning av självmord. Genom att undersöka flertalet artiklar började återkommande mönster att framträda. En del berättelser förekom oftare än andra och de behövde inte vara representativa för fenomenets egentliga förekomst i verkligheten. En återkommande konstruktion var den om det onormala i självmordshandlingen. Det kunde förekomma exempel på hur offren avvek från de normer som tas för givna av läsaren. När inget normativt fel gick att hitta hos individen beskrivs handlingen som ett mysterium som inte borde ha förekommit. Exempel finns på högpresterande personer som aldrig visat tecken på att kunna genomföra en sådan handling. Tidningarna kan leda allmänheten till att tänka på ett visst sätt om fenomenet. Dessa konstruktioner är möjligen allmänhetens enda kontakt med självmord.¹³

En annan artikel av Frank J. Tester & Paule McNicoll undersöker hur sociologer konstruerar förklaringar av självmord. Studien handlar om självmord hos Inuiter som är en grupp med väldigt hög självmordsfrekvens.¹⁴ Studier av denna befolkning har därför varit mångtaliga. Författarna till artikeln menar att återkommande förklaringar inte har varit tillräckliga. Dessa förklaringar handlar om sociala, psykosociala och medicinska faktorer. Kombinationer av de tre kategorierna blir till modeller som inte alltid är tillräckliga. Sociologer som studerar fenomenet har låst in sig själva i konstruktioner som följer dessa huvudförklaringar. Författarna menar att en narrativ analys av inuiters egna berättelser har förbisetts, vilket skulle kunna ge ytterligare förklaringar av fenomenet. Artikeln visar hur forskning om självmord ofta befinner sig inom ramarna för dominerande berättelser.¹⁵

2.3 Begreppet självmord

Denna del behandlar andras definitioner men jag ansluter mig själv inte till någon specifik sådan vidare i uppsatsen. Att klart definiera och avgränsa ett fenomen påverkar vad som

---

¹² Pescosolido & Mendelsohn 1986, s. 94-97

¹³ Coyle & MacWhannell 2002, s. 691 ff

¹⁴ En självmordsfrekvens upp mot 200 framgår i artikeln

¹⁵ Tester & McNicoll 2004, s. 2628 ff

hamnar inom dess ramar vilket i sin tur är metodologiskt intressant. Sociologer är inget undantag när det gäller detta. Det är vanligt att sociologiska texter börjar med att klargöra vad som menas med ett självmord och med detta följer ju också vad som inte är ett självmord. Durkheims definition är: ”alla dödsfall, som direkt eller indirekt är resultatet av en positiv eller negativ handling, utförd av den avlidne, och vilken han vet kommer att medföra detta resultat.”¹⁶

Andra sociologer, såsom Jack P. Gibbs & Walter T. Martin, låter den officiella statistiken stå för definitionen av självmord. WHO står för en del av den internationella publiceringen av statistik och deras definition av självmord är: ”Suicide is the act of deliberately killing oneself.”¹⁷ Socialstyrelsen definierar ett självmord som: ”En medveten, avsiktlig, självförvållad, livshotande handling som leder till döden.”¹⁸ En självmordshandling är i denna uppsats synonymt med ett självmord. Självmordsförsök är ett separat ämne att ta upp men begreppet kommer till stor del inte att bearbetas i denna studie. Ibland kommer självmord benämnas fenomenet och då i egenskap av ett samhällsligt fenomen. Intresseföreningar benämns ibland organisationer, då i den bredaste bemärkningen att det handlar om ett målinriktat samarbete mellan människor.

3. Teori

3.1 Socialkonstruktionism

Social konstruktion som begrepp slog igenom med boken *The Social Construction of Reality* av Peter Berger & Thomas Luckmann. Även om boken var viktig för att fästa teoritraditionen inom sociologin rör den sig inte på ett praktiskt analytiskt plan. Den är mer fenomenologisk i diskussionen om hur kunskap uppfattas av individen.¹⁹ Den svenska titeln *Kunskapssociologi* sammanfattar på ett koncist sätt vad syftet med denna bok från början var. Författarna skapar genom sociologiska resonemang en kritik av hur kunskap skapas och förmedlas i samhällen. De insåg att den vardagliga kunskapen som människor tar för given, kan i grunden vara skapad av dem själva.²⁰ Denna bakgrund ger ett nytt perspektiv på vad vi tror oss veta. De

---

¹⁶ Durkheim 1983, s. 22

¹⁷ < <http://www.who.int/topics/suicide/en> > (2008-05-08)

¹⁸ Socialstyrelsen 2003, s. 8

¹⁹ Potter 1996, s. 12 f

²⁰ Berger & Luckmann 1991, s. 26-28

begrepp vi använder för att beskriva fenomen skulle egentligen kunna se annorlunda ut. De kategorier som sorterar vår vardagskunskap är inte beständiga. Fenomenen i sig är inte påhittade, det är vår kunskap om dem som är socialt konstruerad.

Social konstruktion kan också vara en problematisk teoritradition att använda just på grund av dess omfattning. Många tror sig veta vad det innebär och vissa kanske till och med tror att det innebär att fenomenen i sig endast existerar i ett socialt sammanhang. Ian Hacking har en poäng angående just detta i *The Social Construction of What?* Han menar att det har blivit en trend, en tröttsam trend, att befatta sig med sociala konstruktioner. Många böcker med social konstruktion i titeln, menar Hacking, har det bara för att väcka uppmärksamhet och öka i popularitet.²¹ Konstruktioner av sociala problem samt begreppen *claims* och *accounts* kommer att utvecklas nedan. De stora dragen i teoridelen sammanfattas i Bilaga I vilken är en teoretisk modell som fungerat som ett verktyg vid analysen.

3.2 Sociala problem & claims

Donileen Loseke har i boken *Thinking about Social Problems* studerat hur sociala problem konstrueras. Ett genomgående tema är att ett socialt problem blir till genom att det definieras som ett sådant. Problemen beskrivs ofta med vissa återkommande kategorier: problemets *utbredning*, *offer*, *ansvariga* och *konsekvenserna* av problemet vilka får problemen att se ut som objektiva. Dessutom redogörs ofta för *orsakerna* och problemets *lösning*. Loseke menar att problemen inte bara är objektiva som statistiken och faktiska händelser vill övertyga om. Det är ur konstruktionistisk synvinkel mer intressant att se de sociala problemen som subjektiva.²²

När ett socialt problem definieras som sådant blir det en del av människors omgivning. Ett socialt problem är en kategori vars innehåll uppfyller kraven på att vara utspritt, moraliskt fel, det skall gå att förändra samt att det skall finnas ett behov förändring. Självmord går att konstruera så att problemet uppfyller dessa krav. När sociala problem skapas går det hand i hand med att typifiera förekomsten och personerna i det. Typifieringar och kategoriseringar

---

²¹ Hacking, 1999, s. 35-38

²² Loseke 2003, s. 4 ff

kan också vara en naturlig nödvändighet för att människor skall kunna förhålla sig till omvärlden, som annars blir omfattande och ohanterlig.²³

Ett genomgående begrepp för Loseke är *claims*. Översättningen utsagor kommer att användas framöver. Dessa utsagor är skapade av *claims-makers*, en beteckning som behålls, för att lyckas konstruera något som ett socialt problem. Malcolm Spector & John I. Kitsuse som är föregångare till Losekes synsätt menar att ett claim, en utsaga, är ett krav som en aktör ställer på en annan aktör. Av allmänheten kan det uppfattas som klagomål, gnäll, krav eller vädjan.²⁴ De som lyssnar kallas *publik* och de är en viktig del i processen att få igenom något som ett socialt problem. Publiken är kritisk och utvärderar en utsaga som trolig eller inte. Allmänheten är en sådan men publiken behöver inte vara en stor massa. Det kan vara nog fruktsamt för en *claims-maker* att övertyga en mindre publik med större inflytande.²⁵ Likaså finns det också *claims-makers* som har större inflytande och bättre chanser att få igenom sina utsagor. Högt upp står här forskare som oftare än inte antas vara pålitliga och kunniga. I analysen kommer *claims-makers* kunna vara både sociologer och organisationer.²⁶

Lyckade utsagor skapar utrymme i aktuell debatt och socialpolitiska åtgärder men dessa kan senare glömmas bort till förmån för vad som blir mer aktuella sociala problem. Inte för att det gamla problemet inte förekommer, snarare för att det inte är aktuellt att tala om det längre. När ett problem är aktualiserat kan *claims-makers* gå vidare med att specificera hur utbredd förekomsten av problemet är. I denna specifikation utesluts vissa grupper av människor medan andra åter anses drabbas mer av problemet. Att definiera en för stor grupp av människor som drabbade kan däremot leda till förlorad trovärdighet. Effektiva utsagor framställer också de drabbade på en typifierad nivå. Där kan enskilda berättelser om drabbade individer fungera som starka exempel på problemet.²⁷

Utsagor lyckas bättre om det sociala problemet konstrueras så att det väcker anstöt och känslor. Även här förekommer vissa strategier för att övertyga publiken. Om problemets konsekvenser ruckar på kulturellt förekommande normer och värden kommer det en bra bit på vägen med att slå igenom. Det sociala och kulturella sammanhanget kallar Loseke för *cultural themes*. Om problemet dessutom skapas på ett sätt som gör allmänheten orolig väcker det också intresse. Om problemet konstrueras på så sätt att det drabbar flera symboliska områden

---

²³ Loseke 2003, s. 15-19

²⁴ Spector & Kitsuse 1977, s. 79-81

²⁵ Loseke 2003, s. 26-28

²⁶ Ibid. s. 36

²⁷ Ibid. s. 52 ff

blir det mer ännu mer kraftfullt. Exempel på detta kan vara hela folkhälsan, framtiden eller andra förekomster på en större skala.²⁸

Vidare konstruerar utsagor en bild av de offer som drabbas av problemen och gör det genom att följa vissa mönster. Dessa offer konstrueras ofta med hög moral, som sympatiska, utsatta och i behov av hjälp. Om det dessutom kan vara vem som helst som kan drabbas av problemet leder det till att publiken kan se sig själva i samma situation.²⁹ I motsats till offren målas också en bild av de ansvariga upp. Det kan dock vara svårt att hänvisa till sociala orsaker, för sociala strukturer utför inte medvetna handlingar och kan därför inte ha en avsikt att göra skada. Claims-makers kan istället undvika att konstruera orsakerna som kopplade till en konkret ansvarstagare och istället hänvisa till fel i individen.³⁰

Genom den *diagnostiska ramen* anges orsaker till problemet och vilka eller vad som kan beskyllas samt ta ansvar för det. Den kallas ram eftersom den har ett innehåll av orsaker inom dess gränser. Tre huvudsakliga grupper av orsaker brukar anges där. Den första är sociala strukturer vilka kan vara organisationen av familjen, välfärden, skolsystemet eller ekonomin. Den andra är sociala krafter vilka är åsiktsströmningar hos invånarna. Det kan röra sig om fördomar och stereotypifieringar. Den tredje är individuella, med faktorer som beteende och personlighet. Kombinationer av dessa tre orsaker kan förekomma. Viktigt för claims-makers är att föra ned orsakerna på en nivå som människor förstår – alltså att återigen typifiera och förenkla. En annan strategi är att använda begrepp som tidigare claims-makers lyckats få igenom.³¹

Oftast innefattar konstruktioner av problem också lösningar som följer vissa mönster. Dessa nås genom den *prognostiska ramen*. Flera lösningar kan finnas på samma problem, här förekommer en sorts tävling. Gemensamt är att de är lösningar på det problem som konstruerats i den diagnostiska ramen. För problem med sociala strukturer ges således en lösning som ändrar dessa. Om det är sociala krafter som är orsaken behöver detta lösas genom att förändra attityder och åsikter som ligger bakom dessa. Orsaker som skylls på individen behöver så småningom lösas genom att förändra individen. Lösningarna kan i praktiken vara

---

²⁸ Loseke 2003, s. 66-68

²⁹ Ibid. s. 78 ff

³⁰ Ibid. s. 83 ff

³¹ Ibid. s. 59 ff

politiska reformer som riktar sig till vissa grupper av människor. De kan också komma genom kulturell förändring, vilket aktiva intresseföreningar kan bidra till.³²

3.3 Accounts

I artikeln *Accounts* av Marvin B. Scott & Stanford M. Lyman utvecklas just detta begrepp. Ett account är en sorts redogörelse eller förklaring. Även om författarna skiljer det från explanations kommer ordet förklaring att ersätta begreppet account i texten. I grund och botten är det vardagens talspråk som behandlas i denna sociologi. Människor behöver hitta uttryckliga beskrivningar och förklaringar för att ursäkta sina och andras handlingar. I princip kommer alla avvikande handlingar att behöva en sådan förklarande gest. Vardagliga handlingar som inte avviker behöver då heller inte förklaras.³³ Kanske är detta en typisk företeelse för det sociala livet, där det avvikande alltid är i behov av förklaring.

Med en ursäktande förklaring erkänner aktören att den avvikande handlingen är fel men tar heller inte fullt ansvar för den. Ursäkterna kan följa vissa mönster där beteendet skylls på olika omständigheter. En *olyckshändelse* kan vara en effektiv ursäktande förklaring eftersom alla kan känna igen sig i en sådan situation, men används denna förklaring ofta förlorar den trovärdighet. Att ursäkta genom att vara *felinformerad* visar att aktören inte hade fullständig information vid tillfället. Att ursäkta genom *biologiska dispositioner* är effektivt om det är socialt accepterat att hänvisa till sådana. Slutligen kan en ursäkt använda sig av en *syndabock* för att skylla på andra aktörer.³⁴

Handlingarna behöver inte alltid ursäktas om det finns möjlighet att rättfärdiga dem. Detta innebär att aktören tar ansvar för handlingen men skyller på att omständigheterna tillät den. Handlingen rättfärdigas genom att peka på att *ingen påverkats* av handlingen eller att andra aktörer *förtjänade konsekvenserna* av handlingen. Aktören kan mena att *andra handlat* på samma sätt vid tidigare tillfällen. Handlingen kan också gå att rättfärdiga genom att aktören hänvisar till en okränkbar *lojalitet* mot någon annan individ eller ett högre ideal. En speciell typ av rättfärdigande kan fås genom en *sorglig berättelse*. I denna är det individens bakgrund i sig som rättfärdigar det nuvarande handlandet.³⁵

---

³² Loseke 2003, s. 98 ff

³³ Scott & Lyman 1968, s. 46 f

³⁴ Ibid. s. 47 ff

³⁵ Ibid. s. 51 ff

Om en förklaring inte accepteras kan det bero på flera omständigheter. Den förklaring som presenterats funkar kanske inte i den sociala omgivning aktören befinner sig i. Vidare kan bakgrunden hos aktörerna spela roll för om de förstår varandra. Förklaringar som hänvisar till allmän kunskap kan därför vara säkra kort för en aktör. Dessa kan hänvisa till sociala institutioner, såsom familjen, vilket alla kan förhålla sig till. I analysen används teorin om accounts, förklaringar, för att studera både hur claims-makers ursäktar eller rättfärdigar utsagor och hur självmordshandlingen i sig förklaras.³⁶

Jonathan Potter tar också upp accounts och claims i boken *Representing Reality*. Potter menar att en författare kan distansera sig och minska sina fotavtryck i texten eller löpa linan ut och kanske ta ansvar för texten fast den inte är skapad enbart av författaren. En utsaga av en författare kan genom att denne distanserar sig från den, alltså minskar sitt ansvar, uppfattas som att det är en utsaga som görs av någon annan. Ett professionellt ordval kan öka distansen från texten, författaren behöver då inte förklara sin utsaga. Alternativet är att författaren tar mer ansvar genom att sätta sin prägel på texten, ett personligt subjektivt ordval bidrar till detta. Om texten då ifrågasätts kommer författaren att behöva förklara utsagan.³⁷

4. Analys

4.1 Självmord som sociologiskt problem

Av tradition kommenterar sociologiska texter om självmord det faktum att psykologin och psykiatrin länge haft mycket att säga till om på området. Durkheim menar att inget samband finns mellan den mentalsjuka populationen och självmordsfrekvensen, men det framgår ändå att det går att undersöka självmord med hjälp av psykologin.³⁸ Det är dock inget som sociologen skall koncentrera sina studier på enligt Durkheim. Inom sociologin används vanligen statistiska exempel på hur självmordstalet varierar mellan grupper och samhällen. Just denna variation är det som anses vara sociologiskt intressant. En trend, som det framkommer i Lindén, är att senare teorier blivit mer inriktade på en kombination av psykologi och sociologi. Jean Baechler är ett exempel på en författare som följer upp Douglas

---

³⁶ Scott & Lyman 1968, s. 52 f

³⁷ Potter 1996, s. 142 f

³⁸ Durkheim 1983, s. 23

kritik mot den durkheimianska traditionen.³⁹ Följande studie av den sociologiska litteraturen kommer inte närmare redogöra för teorierna. Avsnittet är en överblick av hur sociologin konstruerar självmord.

4.1.1 Durkheim

Självmord har länge varit aktuellt att studera inom sociologin, mycket på grund av Durkheims *Självmordet* som ofta tas upp som exempel i sociologisk undervisning. Ofta brukar man dock förbise att många av idéerna i boken är grundade på tidigare verk som berör ämnet. Anthony Giddens tar upp detta i en artikel som beskriver hur problemet studerats sociologiskt redan innan Durkheim, men att en omfattande teoretisk modell inte blivit konstruerad förrän i boken *Självmordet*.⁴⁰ Durkheim lägger mesta delen av sitt arbete på en teoretisk modell som skall förklara varför självmordstalet varierar mellan samhällen. Denna välkända modell kan beskrivas med hjälp av fyra självmordstyper. Det egoistiska självmordets förekomst beror på att individen är för dåligt integrerad i samhället. För stark integration leder till motsatsen: det altruistiska självmordet. Regleringen av individen spelar in i motsatsparet mellan det anomiska självmordet och det fatalistiska - som förvisso bara nämns i en fotnot.⁴¹

Den stora lärdomen i denna bok är dock att Durkheim använt sig av statistiska metoder för att visa problemets sociala orsaker. Teorin om anomi handlar i grunden om hur samhället reglerar individens behov och medel att tillfredsställa dessa. Om stora ekonomiska förändringar sker kastas individers sociala positioner om, ett anomiskt tillstånd uppkommer.⁴² Teorin om anomi utvecklades redan i Durkheims tidigare arbete om samhällets arbetsdelning, något som också formade den prognostiska ramens lösningar vilket utvecklas nedan.⁴³

Durkheim hävdar att fenomenen i samhället kan påverka individer till den grad att en självcentrerad handling som självmord varierar med dessa förutsättningar. Det handlar om sociala fakta vilka befinner sig utanför individen.⁴⁴ Dessa sociala fakta kan ses som orsaker konstruerade i form av sociala strukturer. En sådan konstruktion grundar för en diagnostisk ram av sociala orsaker vilket är genomgående för boken. Stora och allmänna teorier blir emellertid svåra att precisera i praktiken. De ovanstående orsaker som presenteras blir till en

---

³⁹ Lindén 1987, s. 420

⁴⁰ Giddens 1965, s. 4

⁴¹ Durkheim 1983, s. 242

⁴² Ibid. s. 203 ff

⁴³ Giddens 1971, s. 84 f

⁴⁴ Durkheim 1983, s. 146

diagnostisk ram som är svår att hitta lösningar på i konstruktionen av en prognostisk ram. Durkheims lära säger att samhället måste hållas ihop på annat sätt när integrationen och regleringen når kritiskt höga eller låga nivåer. En tendens till prognostisk ram går att finna i sista delen av sista kapitlet där självmord beskrivs som ett sjukdomstillstånd i denna utsaga:

Vi måste därför betrakta självmord, inte som en oundviklig följd av en viss samhällsorganisation, utan som ett tecken på ett sjukdomstillstånd i ett socialt system, en företeelse som måste botas och förebyggas.⁴⁵

Att jämföra samhället med ett insjuknat biologiskt system blir lättförståeligt. Detta gör det också lättare att hänvisa till samhället. Lösningen på problemet beskrivs som en ökning av solidariteten framförallt i yrkesgrupperna, där gemenskapen tidigare förfallit på grund av arbetsdelningen. Dessa kan då bli en förbindelse mellan individ och samhälle vilket skulle lindra konsekvenserna av framförallt det anomiska tillståndet. En större solidaritet skall uppnås via politiska åtgärder, ett vanligt innehåll i en prognostisk ram. Denna lösning svarar förvisso på den diagnostiska ramen men det är inga utvecklade lösningar som anges här. Hur denna förbindelse i praktiken skall fungera berörs knappt.⁴⁶

4.1.2 Henry & Short

Den fullständiga titeln till boken av Andrew F. Henry & James F. Short är *Suicide and Homicide: Some economic, sociological and psychological aspects of aggression*. Redan i titeln märks att det både har att göra med självmord och mord, i samband med aggressivt beteende. De menar att självmord är ett resultat av en aggression som vänds inåt mot individen. Mord däremot förekommer hos individer som vänder sin aggression utåt. Vart aggressionen vänds påverkas av samhälleliga faktorer som reglerar individen.

Innebörden av reglering är lik den som Durkheim antog. Svag yttre reglering av individen tillsammans med en stark inre reglering leder till självmord. Det skulle i så fall vara en typ av anomiskt självmord även om Henry & Short inte direkt nämner det. Den inre regleringen beror däremot på individens position i samhället. Individen behöver kontrollera sitt beteende i interaktionen med andra och deras förväntningar på denne.⁴⁷ Detta blir huvudsakligen en diagnostisk ram med sociala strukturer som orsak. Även om den inre regleringen tenderar att luta åt en mer individuell förklaringsmodell, så är den i grunden påverkad av förväntningar.

---

⁴⁵ Durkheim 1983, s. 297

⁴⁶ Ibid. s. 298 f

⁴⁷ Henry & Short 1954, s. 80

I boken beläggs denna teori genom att författarna redogör för hur ekonomiska svängningar påverkar självmordstalet. De menar framförallt att grupper med högre statuspositioner påverkas mer av ekonomiska kriser. Detta går emot Durkheims teori om att ekonomiska svängningar leder till anomi som påverkar självmordsfrekvensen hos samtliga grupper i samhället.⁴⁸ Vidare skriver författarna att grupper med lägre status också påverkas av ekonomiska svängningar men de kommer istället att ta ut aggressioner på omgivningen genom mord eller andra brott. Det är framförallt status i form av makt och ekonomiska resurser som är betydelsefullt här. Teorin säger sig alltså också förklara varför mindre gynnade grupper begår grövre brott.⁴⁹

Även om faktorer som ekonomiska svängningar utlöser dessa inåt eller utåtvända aggressioner är de en naturlig del av individen enligt Henry & Short. Författarna förkastar därmed inte utsagor om individuellt beteende gällande det aggressiva handlandet.⁵⁰ En förklaring som hänvisar till biologiska dispositioner kan ursäkta det faktum att de heller inte lägger fram en lösning på problemet. Dessa ligger liksom de ekonomiska svängningarna utanför individens kontroll. Det går därför inte att finna någon prognostisk ram. Det skulle kunna gå att dra slutsatser som liknar Durkheims. Att då förebygga det anomiska tillståndet som är den utlösande faktorn, men en sådan diskussion för inte författarna.

4.1.3 Gibbs & Martin

Jack P. Gibbs & Walter T. Martin är författare till *Status Integration and Suicide* som är skriven i durkheimiansk tradition. Bokens teori handlar om integrationen av individen i den sociala gruppen. Instabila och fallerande relationer leder till ökad risk för självmord. Stabiliteten i relationer beror i sin tur på hur individer lever upp till krav och förväntningar på dem. Gibbs & Martin går vidare med att diskutera huruvida rollkonflikter uppstår när individer inte uppfyller sina förväntade roller. Roller kan kopplas till olika statuspositioner i samhället menar de. Det är positivt för individer att vara väl integrerade i statuspositionerna. Detta eftersom det då uppstår färre konflikter mellan roller som är kopplade till olika

---

⁴⁸ Henry & Short 1954, s. 42-44

⁴⁹ Ibid. s. 52 f

⁵⁰ Ibid. s. 18 f

statuspositioner. Detta leder till författarnas teori om att det råder ett negativt samband mellan integration av status och självmordsfrekvensen.⁵¹

Begreppen status och roller behöver utredas vidare. Status är enligt författarna inte direkt en position i ett socialt mönster. Det är snarare, vad som socialkonstruktionismen skulle kalla, typifieringar. Dessa typifieringar skapas av individer som interagerar med individen i fråga. Författarna ger exempel som kön, yrke, etnicitet och civilstatus. Dessa olika statuskonfigurationer har i sin tur ett antal rättigheter och förväntningar på sig – roller. Ett lättförståeligt exempel på detta kan vara att tänka sig hur förväntningar på individens yrke kan krocka med förväntningar på individens status som gift. Teorin säger oss inte mycket mer än att det går att förutse variationer i självmordsfrekvens mellan kategorier.⁵²

Detta leder då till svaga utsagor gällande orsaker och således en bristfällig diagnostisk ram. Tendenser till både sociala strukturer och sociala krafter går ändå att skymta. Strukturer eftersom det är större sociala mönster som skymtas, men också krafter eftersom de förmodar att stereotyper stärker och försvagar status mellan grupper. Författarna redogör till exempel för hur vissa etniska grupper har status kopplade till sig. Vikten av etnicitet är ju dock beroende av aktuella cultural themes.

En prognostisk ram som svarar på ovanstående utsagor blir svår att finna. Det är förvisso inte konstigt då statuskonfigurationer är svåra att ändra på. Kön och etnicitet är till exempel beständiga. Yrke och civilstatus kan förvisso variera under en individs liv men Gibbs & Martin ger trots allt bara ett varningens finger för vilka statuskonfigurationer som leder till rollkonflikter. Det är därför en deterministisk teori, det går inte att ändra på detta för det ligger utanför individen. Visserligen är det möjligt att urskönja nya riskgrupper om man accepterar författarnas resonemang. Insatser mot dessa grupper skulle då vara ett steg mot en prognostisk ram men det är inget boken tar upp.

4.1.4 Douglas

Jack D. Douglas sociologi i *The Social Meanings of Suicide* riktar skarp kritik mot Durkheims studie av självmord. Det är både tidigare studier i en durkheimiansk tradition och användningen av statistiken i dessa som kritiseras. Det är således en nyskapande studie som

---

⁵¹ Gibbs & Martin 1964, s. 27

⁵² Ibid. s. 23

fokuserar på den sociala meningen i självmordshandlingen. Varje handling föregås av en personlig historia och anledningar som inte kan förklaras genom kvantitativa undersökningar. Förklaringar av orsaker till självmord tar bara upp en liten del av boken. Douglas grundantagande är att handlingarna är meningsfulla. Här används förklaringar som rättfärdigar handlingen och vänder sig bort från ursäktande förklaringar. Självmordshandlingen kan inte vara en olycka, mystifierad eller meningslös.⁵³

Douglas urskiljer fyra olika kategorier av betydelseformer genom att studera berättelser om självmord. Den första av dessa betydelser är döden som mening i sig. Detta innebär att individerna vill komma till eftervärlden. Tanken om eftervärlden kräver också en religiös mening till handlingen vilket kan vara en förklaring som hänvisar till lojalitet mot något större.⁵⁴ En annan betydelse är att individen vill förändra den syn som andra har på denne. Eftersom handlingen är så pass kraftfull är den i sig övertygande. En individ som vill upplevas som "Kristus förkroppsligad" kan ta till en sådan handling. Detta kan vara ett annat exempel på en rättfärdigande förklaring genom lojalitet mot ett högre ideal, som individen anser att andra också borde ta del av.⁵⁵

Individen kan ha målet att få sympati från omvärlden genom självmordshandlingen. Målet att få omvärlden att tycka synd om en kan vara kraftfullt nog som Douglas skriver: "The individual seems concerned with the 'fellow-feeling' for its own sake."⁵⁶ Individen kanske till och med vill bli räddad för att få ta del av dessa sympatier. Denna förklaring använder sig av ett rättfärdigande, en sorglig berättelse som skall väcka känslor för individen hos andra. Den sista betydelseformen som Douglas beskriver är den som är fylld av hämnd. Att andra drabbas av sorg och förlust genom individens handlande kan i sig vara nog betydelsefullt. Det är ursäktande i den mån att andra aktörer kan beskyllas för det, men rättfärdigande då andra har förtjänat konsekvenserna av handlingen.⁵⁷

Douglas betydelseformer är dock svårare att se som orsaker till självmord. Betydelseformerna är på ett sätt individuella, då handlingens mening kan variera stort mellan personer, men de betydelseformer som läggs fram är återkommande i samhället. Det är inte självklart att se ett kausalt orsakssamband mellan betydelseformer och självmord. De är bara något som föregår handlingen. Därför är det svårare att se en tydlig diagnostisk ram hos Douglas. Lösningar i en

---

⁵³ Douglas 1967, s. 273

⁵⁴ Ibid. s. 285 ff

⁵⁵ Ibid. s. 300-302

⁵⁶ Ibid. s. 309

⁵⁷ Ibid. s. 310 f

prognostisk ram blir på grund av detta också svåra att urskilja. I slutet av boken tar Douglas upp den process i vilka de meningar individer lägger i självmordshandlingen förmedlas genom talspråket. Genom dessa kan de också spridas i samhället. Detta lämnar oss med en implicit insikt i att en medvetenhet om detta talspråk skulle kunna vara en början på en prognostisk ram.⁵⁸

Att författaren inte direkt drar några slutsatser kring klara orsaker och lösningar kan bero på en distans till texten och tidigare teoribildningar. Två tredjedelar av boken går åt till kritik av tidigare forskning och i dessa delar behöver författaren själv inte konstruera förklaringar. Kritiken riktas ju delvis mot de stora teorier om självmord som tidigare konstruerats. Problemet som ligger i fokus för boken är dessutom till stor del forskningen i sig. Boken har varit viktig för att forma efterkommande forskning om självmord inom sociologin. Den har säkerligen legitimerat undersökningar av självmord som inte enbart använder kvantitativ metod och sociala förklaringar.

4.1.5 Baechler

Boken *Suicides* av Jean Baechler är en utförlig studie av självmord. Den är skriven mer i Douglas anda än i Durkheims. Boken berör individers egna meningar mer än den sociala kontexten. I detta har den influenser från psykologin. Totalt urskiljer Baechler elva typer av självmord inom ramen av fyra kategorier. Självmordshandlingen tillskrivs olika typer av individer som utmärker sig genom personlighetsdrag. Dessa personlighetsdrag varierar genom två faktorer: makt och beroende. Dessa kan i sig variera i tre former genom att individen är förskjuten åt ena eller andra hållet eller har hittat en balans mellan dessa. Även om Baechler menar att graden av makt och beroende påverkas av sociala faktorer är dessa karaktärsdrag som disponerar individen. Utsagor om orsakerna till självmord handlar då om individuellt beteende och personlighet där handlingen i sig ursäktas med en förklaring som hänvisar till biologiska dispositioner.⁵⁹

En del av boken lägger Baechler också vid den existentiella problematiken kring självmordshandlingen. Självmordet är i sig, menar han, en lösning på ett existentiellt problem

---

⁵⁸ Douglas 1967, s. 323 ff

⁵⁹ Baechler 1979, s. 449

som individen kämpar med.⁶⁰ Gällande lösningar på problemet självmord tar författaren en klar ståndpunkt i ett stycke kallat ”The prevention of suicide”:

Traditionally, books on suicide close with some recommendations, or rather exhortations, on the need for mankind to get rid of such calamities. Of course, such pieties change not a whit the reality of suicide. ...one can deplore it, but one also can consider it as the price we pay for being human, that suicide is one of the illustrations of humanity.⁶¹

Baechler tar alltså avstånd från alla stora lösningar på problemet. Efter detta återgår författaren till att proklamera människans rätt att begå självmord, med en varning för ingrepp i individers egna liv och rättigheter. Det är ett avståndstagande men också en förklaring som gör det möjligt att undvika utsagor om lösningar på problemet. Den prognostiska ramen uteblir alltså genom att självmordshandlingen rättfärdigas. Ett rättfärdigande genom en lojalitet mot ett högre mänskligt frihetsideal.

När Baechler tar upp självmordshandlingen i en social kontext är det i samband med institutionalisering. Det är inte så att den institutionaliserade handlingen direkt påverkar individer att begå självmord. Snarare att kontexten ger kunskap om att det i huvud taget är ett alternativ och att handlingen kan ske på vissa sätt. Det innebär då inte att individen är underkastad kollektivet. Snarare att denne har fått en alternativ lösning på det individuella existentiella problemet. På ett sätt är det en förklaring som rättfärdigar självmordshandlingen. Den utförs eftersom att andra har handlat samma sätt innan som individen efterliknar.⁶² Den institutionaliserade handlingen kan jämföras med den i självmordsforskningen kända Werthereffekten som innebär att aktuell debatt och medieuppbåd kring självmord kan vara en utlösande faktor för dem som ligger i riskzonen.

4.2 Självmordsprevention i Sverige

De organisationer jag valt att undersöka är två stycken ideella föreningar och ett forskningscenter vid Karolinska Institutet. Riksförbundet för SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd, som benämns SPES framöver, är en ideell organisation på nationell nivå. Västsvenska Nätverket för Suicidprevention, WNS, är en preventionsfrämjande organisation framförallt centrerad till Västsverige. Till sist gäller det NASP, Nationell prevention av suicid

---

⁶⁰ Baechler 1979, s. 53

⁶¹ Ibid. s. 34

⁶² Ibid. s. 344

och psykisk ohälsa,⁶³ ett forskningscentrum med målet att minska förekomsten av självmord i Sverige. Framförallt är NASP och SPES i nära samarbete med varandra. Denna del av analysen kommer också att ta upp en regeringsproposition namngiven *En förnyad folkhälsopolitik*.

4.2.1 Suicidprevention

Redan i titeln har organisationerna något gemensamt med varandra. De båda beteckningarna *suicid* och *prevention* förekommer, vilket gör att de inte förknippas med självmordshandlingar i sig. Ordet *prevention* visar på en konsensus mellan dessa organisationer att det väsentliga ligger just i preventionsfasen. Vidare förekommer ordet *suicid* vilket kanske inte är ett självklart val. Termen *suicidal* finns med i SAOL, med betydelsen *självmonds*.⁶⁴ Böjningsformer kan vara mer förekommande såsom *suicidalt* beteende eller det engelska ordet *suicide* vilket kan bidra till att svensktalande förvisso ändå förstår betydelsen av ordet *suicid*. Regeringens proposition tar upp detta begrepp:

För en del människor kan ordet självmord föra tankarna till mord och kriminella handlingar och de föredrar då att ”självmond” ersätts av ”suicid”. För andra kan termen *suicid* uppfattas som alltför klinisk och avståndstagande och av den anledningen kanske stötande eller kränkande.⁶⁵

Efter detta klargörs att regeringen avser att använda beteckningen självmord, rubriken på den del av propositionen som behandlar ämnet är också *Förslag till ett nationellt handlingsprogram för självmordsprevention*. *Suicid* är mer av en facklig och professionell term i jämförelse med självmord som förekommer oftare i vardagligt tal. Ett exempel på detta är en artikelsökning på Aftonbladet och Dagens Nyheter. Med sökordet *suicid* fås ett resultat på 15 respektive 10 träffar. En artikelsökning med sökordet *självmond* leder däremot till över tusen träffar i var tidning.⁶⁶ En vanlig sökning på Google med endast svenskspråkiga träffar leder till ungefär tjugotusen träffar på *suicid*. Om sökordet istället är *självmond* ger det över en och en halv miljon träffar.⁶⁷

---

⁶³ NASP - Nationell prevention av suicid och psykisk ohälsa vid Karolinska Institutet och Stockholms läns landsting centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa.

⁶⁴ Svenska Akademiens ordlista 2006

⁶⁵ Prop. 2007/08:110 s. 107

⁶⁶ < www.dn.se > (2008-04-25) & < www.aftonbladet.se > (2008-04-25)

⁶⁷ < www.google.se > (2008-04-25)

När beteckningen suicidprevention används ger intryck av att något verkligen kan och borde göras åt problemet med självmord. Detta är en effektiv utsaga att konstruera ett socialt problem med. Det gör det mer logiskt att fokusera på förebyggande åtgärder i form av lösningar på problemet, preventionen blir därför viktigare än att förklara förekomsten av självmord. Följande genomgång börjar med regeringspropositionen. Det är en relativt färsk sådan som dessutom är nyskapande då stort fokus, men inte allt, ligger på självmordsförebyggande åtgärder. SPES och NASP med flera andra har fungerat som remissinstanser. Detta kan ses som tecken på att dessa organisationer har lyckats med sina utsagor för att föra fram självmord som ett socialt problem. När sociala problem blir till sker det ofta genom politiska åtgärder efter påtryckningar från intresseorganisationer. SPES kommer att få mest utrymme nedan i egenskap av både ideell förening och remissinstans.⁶⁸

4.2.2 Regeringens proposition

Problemet utbredning framställs i propositionen i form av något som spänner över hela samhället, eftersom det handlar om folkhälsan. Två sociala kategorier utmärker sig ändå i texten varav den ena kallas ”mindre gynnade grupper”. Dessa innehåller ungdomar i skolålder, känsliga för stress och psykisk ohälsa. Vidare i propositionen är det också ungdomar som står mestadels i fokus för förebyggande åtgärder.⁶⁹ Kanske för att självmord är den vanligast förekommande dödsorsaken här, men det kan vara värt att notera att medelålders män ändå har statistiskt sett högst självmordsfrekvens.⁷⁰

En andra kategori handlar om ”högriskgrupper” och att alkoholkonsumtionen bör minska i dessa. Det framgår dock inte vad som menas med högriskgrupper men att alkohol ofta är en utlösande orsak till självmordshandlingar.⁷¹ Enskilda offer framställs inte direkt. Detta beror troligen på att författarna till dokumentet vill ha en distans till detta vilket kan genomföras med ett formellt språk. Det är svårt att få igenom enskilda individers berättelser i samband med detta – det vore en för riskabel utsaga. Det skulle dessutom riskera att ogiltigförklara nedanstående uttalande i texten:

---

⁶⁸ Prop. 2007/08:110 s. 107 f

⁶⁹ Ibid. s. 108-110

⁷⁰ Statistik över självmord 1980-2004 (NASP) 2007

⁷¹ Prop. 2007/08:110 s. 108-110

Det självmordspreventiva arbetet har länge utgått från ett individperspektiv med fokus på behandling av psykiska sjukdomar. Folkhälsopolitiken kompletterar detta synsätt. Den svenska befolkningsinriktade självmordspreventionen utgår från ett systemperspektiv.⁷²

Ovanstående utdrag för tankarna bort från individer och lägger ansvaret på samhället. Trots detta undviker texten att direkt anklaga speciella sociala strukturer som ansvariga för utbredningen av självmord. En sådan utsaga skulle också bli svår att få igenom. En lösning på detta dilemma är för en claims-maker att åter igen hänvisa till individuella orsaker. Detta förekommer också i texten: ”90 procent av alla som tar sitt liv lider av en psykisk störning eller sjukdom.”⁷³ Sådana motsägelser mellan perspektiven individ och samhälle är återkommande i propositionen.

Orsakerna till problemet konstrueras genom psykisk ohälsa och som brist på förebyggande åtgärder. Att hänvisa till individens psyke kan ses som en ursäktande förklaring, som hänvisar till den biologiska dispositionen hos människor. Detta är något som troligen går igenom eftersom psykiatrin och medicinens claims-makers är högt aktade. Om det accepteras kulturellt blir det också starka utsagor som är svåra att rucka på. Det är det viktiga med cultural themes som handlar om att publiken känner igen och accepterar utsagor som håller sig inom deras egen livsvärld. I ett samhälle med svag tilltro till psykiatri skulle psykologiska orsaker till ett socialt problem verka misstänksamma och främmande.

Intresseföreningen SPES nämns flera gånger som remissinstans i propositionen. Tidigt nämns SPES nollvision för självmord som flera andra remissinstanser också stödjer. Det framgår att SPES vill att det skall vara ett mål som liknar trafikens nollvision. Denna utsaga gick inte förbi osett, för Regeringens vision är tydlig: ingen skall behöva ta sitt liv. Nästa gång SPES nämns i propositionen är det i stycket om medel och metoder för självmord.⁷⁴

SPES föreslår att en utbyggnad av regionala kunskapscentra bör initieras, som vidareutveckling av de suicidpreventiva nätverken. Regeringens bedömning är att sätta i verket informationsspridning samt utbildningssatsningar tillsammans med SPES och NASP. SPES vill att samtliga självmord och försök till självmord skall rapporteras inom vården, något som regeringen också strävar mot. I slutet av propositionen tillkännages SPES som en viktig organisation som förebygger självmordets tabu, hjälper anhöriga och arbetar i ett

---

⁷² Prop. 2007/08:110 s. 108

⁷³ Ibid. s. 114

⁷⁴ Ibid. s. 107 ff

självordspreventivt syfte. Organisationen får därför ett stöd på en halv miljon kronor per år 2008-2010. Detta stöd kan tänkas öka deras inflytande ännu mer.⁷⁵

Psykologiska faktorer är dock inte de enda orsakerna som anges. Faktiska metoder för självmord diskuteras som orsaker. Utvecklandet av trafiksäkerheten tas upp i samband med olyckor som sker i trafiken. Olycksfall är en förklaring som kan ursäkta en handling. En lyckad utsaga som lösning på detta handlar då om olycksförebyggande åtgärder.⁷⁶ Vidare framstår orsakerna i mångt och mycket som brist på självmordsprevention. Den diagnostiska ramen formar lösningarna i den prognostiska ramen. Lösningar på de psykologiska orsakerna läggs framförallt på samhällsnivå. Resurser skall ges till föräldrar för att de tidigt skall kunna hjälpa till, satsningar på vården, skolan, frivilligorganisationer, forskning och utbildning. Det är lösningar som kan nås genom politiska åtgärder. Den prognostiska ramen lägger vidare vikt vid utveckling av självmordspreventionen. Glappet mellan de individuella orsakerna och de samhälleliga lösningarna bryggas just genom preventionen. Det är svårt för samhället att gripa in mot individen som mår psykiskt dåligt. Genom att förhindra uppkomsten av detta tillstånd ges också möjlighet till en samhällelig lösning på självmordsproblemet.⁷⁷

4.2.3 SPES & WNS

Intresseföreningen SPES är till för efterlevande som drabbats av självmord i sin närhet. Den är i sin tur uppdelad på tio regioner. SPES utbildar, anordnar träffar för medlemmar och de har dessutom en telefonlinje som stöd. Andra mål är att öka kunskapen om självmord som samhälls- och folkhälsoproblem med resultatet att få ett Sverige fritt från självmord.⁷⁸ WNS är en ideell förening som arbetar med projekt och utbildning. Den är lik SPES på många sätt. Professor Jan Beskow, som sägs vara en av Sveriges främsta forskare inom självmord, sitter i styrelsen. Detta kan nog bidra till föreningens aktiva roll även om den formellt är knuten till Västsverige. Föreningen är i samarbete med SPES, NASP, kommuner, kyrkan, sjukvården och högskolor. WNS har ett antal punkter för att nå målet med ett självmordsfritt Sverige. Det framgår att det är viktigt att kunna tala om självmord. Ett nationellt program som stödjer nollvisionen behövs. Att öka utbildningen och inrätta lokala instanser som jobbar med prevention är viktigt. Vården behöver dessutom utvecklas och det är nödvändigt att förebygga

---

⁷⁵ Prop. 2007/08:110 s. 116 ff

⁷⁶ Ibid. s. 111 f

⁷⁷ Ibid. s. 109 ff

⁷⁸ < <http://www.spes.nu> >./Om SPES. (2008-05-06)

utanförskap, ångest, stress och depression. Till sist behöver forskning och organisationer ekonomiskt stöd.⁷⁹

SPES utvecklar några fler punkter men annars är målen lika WNS. En nollvision ses som ett steg i rätt riktning, utbildningssatsningar i grundskolan, förstärkt elevhälsa och handlingsplaner för suicidprevention. De flesta insatser riktar sig mot utbildning som skall förebygga självmord hos yngre, men både äldre samt män nämns också. SPES vill också ha ett statligt stöd för att kunna fortsätta med verksamheten. Projektet med ”psykisk livräddning” nämns också som en insats, en broschyr till för de som ligger i riskzonen för självmord och de som vill kunna hjälpa andra. Denna broschyr är synlig på WNS hemsida också. De utsagor som görs på båda hemsidor riktar mot en bredare publik. Detta troligen för att lyckas få igenom självmord som ett socialt problem hos allmänheten i stort.⁸⁰

På SPES förstasida möts man direkt av telefonnummer till både den egna hjälplinjen och den nationella hjälplinjen. Den är tydligt att organisationen direkt vill kunna ge hjälp till dem som besöker hemsidan. Det finns också utrymme för anhöriga och deras egna berättelser. Förklaringar som hänvisar till sorgliga berättelser ligger nära till hands för organisationen i och med deras direkta koppling till anhöriga. WNS hemsida har inte samma upplägg. Där ges mycket utrymme för den aktuella vårturnén på förstasidan, den pågår under våren 2008 i Västsverige. På denna turné föreläser Jan Beskow om hur en svensk regering först nu har lagt fram en proposition som ger utrymme för suicidprevention. WNS verkar koncentrera sig mer på utbildning samt utveckling av suicidpreventionen jämfört med SPES stöd för efterlevande. WNS har dock telefonnummer till hjälplinjer under länken kontakter.⁸¹

SPES remiss till regeringen löd: *Förslag till nationellt program för suicidprevention*. Detta är en remiss till för att vara kunskapsunderlag för regeringens proposition. Publiken för dessa utsagor är annorlunda i egenskap av en högre politisk instans. Tidigt i denna remiss redogör organisationen för vad den huvudsakliga orsaken för självmord är: ”Suicid är den yttersta och samtidigt den värsta konsekvensen av psykisk störning och psykosocial belastning.”⁸² De anser att suicidalitet, som de kallar det, bör klassas som ett psykiskt funktionshinder. Vidare i remissen nämns detta i samband med att preventionen måste få kosta eftersom det är ett medicinskt tillstånd. Detta är en utsaga som hänvisar till individuella orsaker.

---

⁷⁹ < <http://www.suicidprev.com> >./nätverket. (2008-05-08)

⁸⁰ < <http://www.spes.nu> >./Stöd SPES/Så här minskar vi självmorden. (2008-05-06)

⁸¹ < <http://www.suicidprev.com> > (2008-05-12)

⁸² Remiss: Förslag till nationellt program för suicidprevention 2006, s. 4 f

Självordshandlingen förklaras genom biologiska dispositioner, det är något konkret som går att få hjälp för. Då målet är att självordsprevention skall få större resurser är det effektivt att benämna det som ett medicinskt tillstånd. Det anses allmänt att medicinska tillstånd går att göra något åt och medicinsk profession har också en hög ställning. Nollvisionen är tydlig i remissen med önskan om att detta skall bli ett nationellt mål. Att sätta ribban högt kan om inte ge fullt resultat i alla fall öka satsningarna.

Gällande medel och metoder tar remissen upp att det finns behov av information som förebygger självord som begås genom vapen och mediciner. Något som inte framgick i propositionen. När propositionen tog upp detta hänvisade den till läkemedelsverket och giftcentralen som nog kan ses som starkare claims-makers på området.⁸³ Bildandet av de kunskapscentra som nämndes, motiveras genom att hänvisa till NASP som expertfunktion. Sådana hänvisningar stärker SPES egna position som claims-makers vid flera tillfällen.

Bland de utsagor som görs för att få det statliga stödet nämner föreningen stor tillväxt trots deras ideella grund, att organisationen fyller en viktig funktion och flera av medlemmarnas personliga insatser. De proklamerar också sig själva som en outnyttjad resurs med mycket kunskap som kan komma till användning. Andra utsagor hänvisar till hur information kan användas i preventionsarbete. Med detta kan självordshandlingen sägas ursäkta sig med en förklaring som hänvisar till bristfällig information, om fler hade information tillhanda skulle det kunna förhindra självord.⁸⁴

Denna remiss till propositionen är inte SPES första kommentar på folkhälsopolitiken. Det finns flera stycken varav en tidigare är *Remissvar – Nationella folkhälsokommitténs betänkande*. SPES understryker där vikten av att den dåvarande regeringen borde anta ett nationellt program för suicidprevention. Nollvisionen framgår också om än mer försiktigt. En kommentar på användandet av ordet suicid framför självord återfinns också här med motiveringen att den negativa stämplingen självordare kan tillfalla de som överlevt ett självordsförsök. Det nämns också att andra ”krångliga” beteckningar tidigare lyckats gå igenom hos allmänheten. En påminnelse om att claims-makers på andra håll har lyckats med detta tidigare.⁸⁵

---

⁸³ Prop. 2007/08:110 s. 112

⁸⁴ Remiss: Förslag till nationellt program för suicidprevention 2006, s. 8 ff

⁸⁵ Remissvar – Nationella folkhälsokommitténs betänkande 2000

Styrkan i SPES som claims-makers är att de som intresseförening till trots uppmärksammas. Gentemot myndigheter står de för mer humana synpunkter på problemet med självmord. Det konstrueras tydligt som ett problem som behöver ändras, för att det drabbar många fler framförallt anhöriga. Enskilda berättelser kan vara nog effektiva för att lyckas med utsagor även på socialpolitisk nivå. Föreningen vill ha direkta insatser vilka behövs för att förhindra självmordshandlingar som i grunden inte borde tolereras av samhället. Organisationens förslag till lösningar liknar också de som regeringen framhäver. Det blir då tydligt att om ett problem konstrueras innehållande orsaker men framförallt lösningar blir det till ett starkt socialt problem. Detta till den grad att det går att påverka socialpolitiska modeller. SPES är ett bra exempel på hur en intresseförening tar sig an rollen som claims-maker och lyckas med detta.

5. Slutsats

I denna uppsats finner jag flera lärdomar. En teoretisk sådan eftersom materialet, sin varierande natur till trots, har gått att analysera med hjälp av en enhetlig teori. Detta mynnar ut i en intressant möjlighet att göra en jämförelse mellan sociologiska konstruktioner av problemet självmord och aktuell självmordsprevention. När problemet självmord studeras med samma teoretiska utgångspunkt på detta skilda material ges nya insikter och möjligheter. Det är en inte alltför vanlig kombination av material som jag analyserat och på grund av att det är nyskapande ger det också insikter som möjligen inte går att nå på andra sätt.

Detta leder vidare till en praktisk lärdom. Av tradition har sociologin konstruerat problemet genom teorier om vad som orsakar det, men har då försummat faktiska lösningar. Orsakerna är ofta inlindade i sociologiska teorier som kan vara svåra att se i den faktiska självmordshandlingen. När lösningar tas upp inom sociologin är det mestadels moraliska pekpinningar som inte går att översätta i praktiken. Durkheim hoppas att gemenskapen skall återställas inom yrkesgrupperna medan Baechler däremot anser att ingen lösning behövs för det skulle bryta mot det mänskliga väsendet. Det handlar möjligen mer om ett sociologiskt problem här snarare än ett socialt problem.

Självmordspreventionen har i motsats till sociologin tagit sig an självmord som ett socialt problem. Redan från början konstrueras problemet som något som kan förebyggas. Orsakerna kommer här i bakgrunden för lösningarna som prioriteras. Ibland kan orsakerna till och med vara otillräckliga och förklaras enkelt bort genom hänvisningar till individens psykiska

tillstånd. Lösningarna däremot läggs på en praktisk samhällsnivå vilket bäddar för att något faktiskt kan göras politiskt. Genom att konstruera problemet på detta sätt går det också för intresseföreningar att påverka socialpolitiska åtgärder.

Trots detta ser jag ändå en genomgående likhet mellan sociologin och självmordspreventionen. Självmordshandlingen i sig verkar alltid vara i behov av att förklaras vilket också görs. Handlingen är avvikande vilket inte förnekas i konstruktionerna av problemet. Självmordshandlingen förklaras på olika sätt men inte sällan via de mönster som handlar om ursäkter och rättfärdiganden. Både inom sociologin och inom självmordspreventionen återfinns förklaringar som hänvisar till individuellt beteende trots att problemet i stort framställs på samhällsnivå.

Sociologin om självmord skulle vid försök nog ha svårt att få igenom sina utsagor angående problemet på en större arena. Man skall dock inte glömma att en konstruktion enligt modellen för ett socialt problem kan missbrukas för att få igenom problemet hela vägen. En viss distans och medvetenhet behövs alltid till detta särskilt hos forskare. Det är därför också förståeligt att sociologier kan dra sig från att använda sin forskning politiskt. Dessutom skall man inte bortse från att intresset möjligen bara ligger i att hävda det som ett sociologiskt problem istället för ett socialt sådant. Hur man än ser på det borde det alltid vara aktuellt att studera självmord i ett samhälle då det är en utbredd företeelse.

Till sist återfinns en lärdom för framtida studier. För en sociologi om självmord som studerar exempel ute i samhället finns det ett stort utrymme för studier som skulle kunna följa upp samt förbättra det självmordspreventiva arbetet. En balans mellan teori och praktik, men också mellan individ och samhälle kan vara viktig. Här återfinns en uppgift för sociologin att ge det större perspektivet utan att hänvisa endast till individen för en förklaring. Här kan sociologins kritiska öga vara till nytta också för att ställa frågor om vad det egentligen är som förebyggs och varför. Vad det egentligen är för konstruktioner av problemet som är aktuella för stunden.

6. Källor

Litteratur

- Baechler, Jean (1979). *Suicides*. New York: Basic Books Inc.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1991). *The social construction of reality*. London: Penguin Books.
- Beskow, Jan & Allebeck, Peter (red.) (1993). *Själv mord i Sverige. En epidemiologisk översikt*. Stockholm: Medicinska forskningsrådet.
- Camus, Albert (2001). *Myten om Sisyfos*. Stockholm: Bonnier.
- Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (2003). *Strategies of Qualitative Inquiry*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Douglas, Jack D. (1967). *The social meanings of Suicide*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Durkheim, Emile (1983). *Själv mordet*. Lund: Argos.
- Gibbs, Jack P. & Martin, Walter T. (1964). *Status Integration and Suicide. A sociological study*. Eugene, Oregon: University of Oregon.
- Giddens, Anthony (1971). *Capitalism and modern social theory*. London: Cambridge University press.
- Hacking, Ian (1999). *The social construction of what?* Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Henry, Andrew F. & Short, James F. (1954). *Suicide and Homicide. Some economic, sociological and psychological aspects of aggression*. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Lindén, Per-Anders (1987). Själv mord – Några sociologiska teorier. I Bergryd, Ulla (red.). *Den sociologiska fantasin*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Loseke, Donileen R. (2003). *Thinking about social problems*. New Brunswick: Aldine Transaction.
- Potter, Jonathan (1996). *Representing Reality*. London: Sage Publications.
- Prior, Lindsay (2003). *Using Documents in Social Research*. London: Sage Publications.
- Repstad, Pål (1993). *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Spector, Malcolm & Kitsuse, John I. (1977). Menlo Park, California: Cummings Publishing.

Svenska Akademiens ordlista (2006). Stockholm: Svenska Akademien, Norstedts akademiska förlag.

Vetenskapliga artiklar

Coyle, James & MacWhannell, Doreen (2002). The importance of 'morality' in the social construction of suicide in Scottish newspapers. *Sociology of Health & Illness*, vol. 24: 6, ss. 689-713.

Giddens, Anthony (1965). The Suicide Problem in French Sociology. *The British Journal of Sociology*, vol. 16: 1, ss. 3-18.

Pescosolido, Bernice A. & Mendelsohn, Robert (1986). Social Causation or Social Construction of Suicide? An Investigation into the Social Organization of Official Rates. *American Sociological Review*, vol. 51: 1, ss. 80-100.

Scott, Marvin B. & Lyman, Stanford M. (1968). Accounts. *American Sociological Review*, vol. 33: 1, ss. 46-62.

Tester, Frank J. & McNicoll, Paule (2004). Isumagijaksaq: mindful of the state: social constructions of Inuit suicide. *Social Science & Medicine*, vol. 58: 12, ss. 2625-2636.

Offentliga dokument

Dödsorsaker 2005 (2007). Socialstyrelsen statistik 2007:15. Stockholm: Socialstyrelsen.

En förnyad folkhälsopolitik (2008). Regeringens proposition 2007/08:110. Stockholm: Socialdepartementet.

Vård av självmordsnära patienter – en kunskapsöversikt (2003). Socialstyrelsen kunskapsöversikt 2003-110-8. Stockholm: Socialstyrelsen.

Hemsidor

Aftonbladet. Tillgänglig: < <http://www.aftonbladet.se> > (2008-04-25).

Dagens Nyheter. Tillgänglig: < <http://www.dn.se> > (2008-04-25).

Google. Tillgänglig: < <http://www.google.se> > (2008-04-25).

SPES. Tillgänglig: < <http://www.spes.nu> >./Om SPES. (2008-05-06) & ./Stöd SPES/Så här minskar vi självmorden. (2008-05-06)

WNS. Tillgänglig: < <http://www.suicidprev.com> > (2008-05-12) & ./nätverket. (2008-05-08)

WHO. Tillgänglig. < <http://www.who.int/topics/suicide/en> > (2008-05-08) & < http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide_rates/en/ > (2008-06-04)

Elektroniska dokument

Remiss: Förslag till nationellt program för suicidprevention (2006). PDF format. Tillgänglig:
< <http://www.spes.nu/download.php?f=fe874c605fd5747a2823d06a4f635ce3> > (2008-05-06)

Remissvar - Nationella folkhälsokommitténs betänkande (SOU 1999:137) (2000). PDF format. Tillgänglig:
< <http://www.spes.nu/download.php?f=9a67d796f5cc6d1428fc63f9ec3406cd> > (2008-05-14)

Statistik över självmord 1980-2004 och självmordsförsök 1987-2004 i Sverige och Stockholms län (NASP) (2007). PDF format. Tillgänglig:
< <http://ki.se/content/1/c6/04/17/79/Statistikrapport1980-2004.pdf> > (2008-05-20)

7. Bilagor

Bilaga I: En teoretisk modell

Claims (utsagor)

- Claims är en sorts utsagor vilka konstruerar något som ett socialt problem.
- Orsaker och lösningar analyseras mest.

Utbredning

Vilka som faller inom ramen för problemet och vilka som inte gör det. Drabbade på en typifierad nivå.

Offer

Har ofta hög moral, är konforma med normer och lätta att sympatisera med. Ibland kan alla vara ett potentiellt offer.

Ansvariga

Svårt att använda sociala orsaker som ansvariga, kan undvikas genom att hänvisa till fel hos individen.

Konsekvenser

Kan vara stora konsekvenser som drabbar hela folkhälsan. Eller sådana som leder till moraliskt förfall.

Orsaker

Den diagnostiska ramen

Sociala strukturer

Familj, välfärd, skola, ekonomi

Sociala krafter

Åsikter, stereotypifieringar, fördomar

Individuella

Beteende, personlighet

Lösningar

Den prognostiska ramen

Svarar på den diagnostiska ramens orsaker.

Flera lösningar som kan vara politiska eller socialt förändrande.

Accounts (förklaringar)

- Ett account är en förklaring som ursäktar eller rättfärdigar en handling eller ett claim.
- Accounts kan stärka eller försvaga claims.

Ursäkter

Olyckshändelse

Felinformerad

Biologiska dispositioner

Skylla ifrån på en syndabock

Rättfärdigande

Ingen har påverkats

Andra förtjänade konsekvenser

Andra har handlat på samma sätt

Lojalitet mot person eller högre ideal

Sorglig berättelse